

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IV kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM 10-210-04

Druk nr 3639
Warszawa, 28 grudnia 2004 r.

Pan
Józef Oleksy
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

- o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

W załączeniu przedstawiam także opinię dotyczącą zgodności proponowanych regulacji z prawem Unii Europejskiej.

Ponadto uprzejmie informuję, że do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych została upoważniona Minister Polityki Społecznej.

Z szacunkiem

(-) Marek Belka

U S T A W A

z dnia

o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

W celu podejmowania działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także inicjowania i wspierania działań polegających na podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie, stanowi się, co następuje:

Art. 1. Ustawa określa zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zasady i tryb postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie oraz sprawców tej przemocy.

Art. 2.1. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- 1) rodzinie – należy przez to rozumieć rodzinę w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 i Nr 99, poz. 1001);
- 2) przemocy w rodzinie – należy przez to rozumieć zamierzone czyny, naruszające prawa lub dobra osobiste członka rodziny i powodujące u niego szkody fizyczne lub psychiczne.

2. Przepisy ustawy stosuje się odpowiednio do osób zajmujących wspólny lokal pomimo ustania albo unieważnienia małżeństwa.

Art. 3. W celu stworzenia warunków do przeciwdziałania przemocy w rodzinie Rada Ministrów przyjmie krajowy program przeciwdziałania przemocy w rodzinie, określający działania podejmowane w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na sprawców przemocy oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Art. 4. Organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego współdziałają z organizacjami społecznymi i pozarządowymi oraz Kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na sprawców przemocy oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Art. 5. Osobom wykonującym władzę rodzicielską, opiekę lub pieczę nad małoletnim zabrania się stosowania form karcenia naruszających godność osób małoletnich.

Art. 6. Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych, powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny powinny niezwłocznie zawiadomić o tym Policję lub prokuratora.

Art. 7. Zawieszając wykonanie kary za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd może nałożyć na niego obowiązek, o którym mowa w art. 72 § 1 pkt 6 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁾).

Art. 8. Umarzając warunkowo postępowanie karne wobec sprawcy przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny albo zawieszając wykonanie kary za takie przestępstwo, sąd nakładając obowiązek, o którym mowa w art. 72 § 1 pkt 7 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, określa sposób dopuszczalnego kontaktu skazanego z pokrzywdzonym lub może zakazać zbliżania się skazanego do pokrzywdzonego w określonych okolicznościach.

Art. 9. 1. Jeżeli zachodzą przesłanki do zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego o przestępstwo, o którym mowa w art. 8, sąd może zamiast tymczasowego aresztowania zastosować dozór Policji pod warunkiem zobowiązania się oskarżonego do opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w wyznaczonym przez sąd terminie i pobytu w określonym miejscu.

2. W razie złożenia zobowiązania, o którym mowa w ust. 1, ograniczenie przewidziane w art. 275 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.²⁾) może także polegać na powstrzymaniu się od kontaktu z pokrzywdzonym w określony sposób.

Art. 10. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach o pomocy społecznej oraz o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Art. 11. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 67 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Umarzając warunkowo postępowanie karne, sąd zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody w całości lub w części, a może na niego nałożyć obowiązki wymienione w art. 72 § 1 pkt 1-3, 5 lub 7, a ponadto orzec świadczenie pieniężne wymienione w art. 39 pkt 7 oraz zakaz prowadzenia pojazdów, wymieniony w art. 39 pkt 3, do lat 2.”;

2) w art. 72 w § 1 pkt 6 i 7 otrzymują brzmienie:

„6) poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom terapeutycznym lub uczestnictwu w programach edukacyjno-korekcyjnych,

7) powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, a także od kontaktów z pokrzywdzonym lub innymi oznaczonymi osobami w określony sposób.”.

Art. 12. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1997 r. Nr 128, poz. 840, z 1999 r. Nr 64, poz. 729 i Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 48, poz. 548, Nr 93, poz. 1027 i Nr 116, poz. 1216, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071, z 2003 r. Nr 111, poz. 1061, Nr 121, poz. 1142, Nr 179, poz. 1750, Nr 199, poz. 1935 i Nr 228, poz. 2255 oraz z 2004 r. Nr 25, poz. 219, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 243, poz. 2426.

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852, Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188 oraz z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889 i Nr 240, poz. 2405.

UZASADNIENIE

Obecnie kwestie przemocy w rodzinie reguluje art. 207 Kodeksu karnego (Rozdział XXVI Przesłępstwa przeciwko rodzinie i opiece), tj.

Art. 207. § 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny,

podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Czyn ten podlega ściganiu z urzędu, jednak ze względu na jego szczególny charakter wyrażający się m.in. w fakcie, że sprawca i ofiara pozostają w stałym kontakcie, ochrona ofiary napotyka trudności. Warto podkreślić, że nie jest to tylko polska specyfika, a szczególny charakter tego przestępstwa dostrzeżony został przez państwa na całym świecie, które wprowadziły różnego rodzaju rozwiązania, w tym rozwiązania prawne, w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobie pokrzywdzonej.

Należy wspomnieć, że poza wieloczynnościowym przestępstwem znęcania się przemoc w rodzinie, zwana także przemocą domową, może również przyjmować m.in. postać naruszenia nietykalności cielesnej (art. 217 Kodeksu karnego), naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia (art. 157) bądź groźby bezprawnej (art. 190) oraz przestępstwa zgwałcenia (art. 197).

Jeszcze przed podpisaniem Polskiej Deklaracji o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 1995 r., funkcjonowała uznana w środowisku akademickim i przez praktyków, definicja zjawiska przemocy, określająca ją jako:

„Działanie intencjonalne lub zaniechanie działania, naruszające prawa i dobra drugiego człowieka, oparte na asymetrii sił uniemożliwiającej samoobronę i powodujące szkody fizyczne lub/i psychiczne”.

Statystyki Komendy Głównej Policji wskazują, że każdego roku zgłaszanych jest coraz więcej przypadków przemocy w rodzinie – w 2003 r. było to 137 299, z czego w 94% ofiarami były kobiety i dzieci (80 185 kobiet – 58%, 32 525 dzieci w wieku do lat 13 – 24%, 17 062 dzieci w wieku 13-18 lat – 12%). Wiele z tych sytuacji kończy się tragicznie – co trzecie zabójstwo popełnione w Polsce jest skutkiem tzw. konfliktu w rodzinie.

Ogromną skalę zjawiska przemocy domowej pokazują także badania opinii publicznej. Zgodnie z badaniami przeprowadzonymi przez CBOS w 2003 r. (Konflikty i przemoc w rodzinie) 38% Polaków przyznaje, że zna przynajmniej jedną kobietę bitą przez męża, 15% stwierdza, że zna co najmniej kilka takich kobiet, a 14% przyznaje, że co najmniej raz było ofiarą przemocy fizycznej ze strony współmałżonka. Z kolei według badań CBOS pn. Polacy o bezpieczeństwie dzieci z 2002 r. respondenci w ostatnich kilku latach odnotowali w swojej miejscowości następujące zdarzenia:

- 25% słyszało o dzieciach skatowanych, dotkliwie pobitych,
- 20% respondentów spotkało się z przypadkami maltretowania dzieci przez członków rodziny,
- 17% badanych słyszało o dziecku zamordowanym przez rodziców,
- 15% odnotowało popełnienie gwałtu na dziecku,
- 7% osób słyszało o zmuszaniu dzieci do prostytucji.

Należy podkreślić, że przemoc w rodzinie jest jednocześnie jedną z najcięższych form naruszenia praw człowieka. Przemoc ta jest w każdym przypadku naruszeniem

godności, która stanowi istotę praw człowieka. Naruszanych jest przy tym wiele innych praw człowieka, jak prawo do zdrowia, prawo do wolnego wykonywania zawodu, prawo do ochrony przed pracą przymusową, prawo do swobodnego decydowania o miejscu pobytu. Prawo ofiary do bezpieczeństwa, do niepoddawania się przemocy, jest naczelnym składnikiem godności ludzkiej i dlatego kwestia ta powinna zawsze zajmować priorytetowe miejsce w kształtowaniu polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Godnym uwagi jest fakt, że społeczność międzynarodowa wskazywała w ciągu ostatnich kilkunastu lat na przemoc wobec kobiet jako główny problem w kwestii przestrzegania praw człowieka. Jednymi z najważniejszych dokumentów są Deklaracja o eliminacji wszelkich form dyskryminacji kobiet przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1993 r. oraz Deklaracja i Platforma Pekinśka wypracowane podczas IV Światowej Konferencji Kobiet w 1995 r., które polski rząd przyjął bez zastrzeżeń i wyłączeń. Wcześniej konferencja ONZ w Wiedniu w 1993 r. uznała przemoc – w sferze prywatnej i publicznej – jako pogwałcenie praw człowieka.

Zgodnie z Platformą Pekinśką termin przemoc wobec kobiet oznacza każdy akt przemocy, zarówno publiczny jak i prywatny, łącznie z groźbą jej użycia, wymuszeniem i samowolnym pozbawieniem wolności, który ma za podłoże kulturową tożsamość płci i prowadzi lub może prowadzić do fizycznego, seksualnego lub psychicznego urazu względnie cierpienia kobiety (pkt 113).

Każde państwo jest więc zobowiązane zapobiegać aktom przemocy dokonywanym na kobietach przez ich partnerów we własnych mieszkaniach.

Z kolei ochronę dzieci przed przemocą przewiduje Konwencja o Prawach Dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w 1989 r. Uznaje ona wrodzoną godność oraz równe i niezbywalne prawa wszystkich członków rodziny ludzkiej oraz podkreśla, że dziecko dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia. Stąd też w art. 19 nakłada na państwo zobowiązanie do podejmowania działań w dziedzinie ustawodawczej, administracyjnej, społecznej oraz wychowawczej dla ochrony dziecka pozostającego pod opieką rodziców i opiekunów przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź

psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych.

Zakaz cielesnego karania dzieci oraz innych form poniżającego traktowania przewiduje również Rekomendacja przyjęta przez Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy w czerwcu 2004 r. Taki prawny zakaz stosowania kar fizycznych wobec dzieci wprowadziło już wcześniej dziesięć europejskich krajów – Austria, Chorwacja, Cypr, Dania, Finlandia, Łotwa, Niemcy, Norwegia, Szwecja i Włochy.

Jak wskazano wyżej polskie prawo karne uznaje za przestępstwa również te akty przemocy, które mają miejsce w domu. Organy państwowe z pewnością powinny szanować intymność sfery domowej, lecz nie w sytuacji, gdy interwencja państwa jest konieczna dla zapewnienia bezpieczeństwa jednostki w sferze domowej. Państwo nie może również działać w sposób, który mógłby sugerować, że przemoc w rodzinie jest mniej ważnym przestępstwem niż przemoc publiczna.

Samo stwierdzenie, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem, nie jest wystarczające do jej zapobiegania. Istotnym jest to, żeby reakcje Policji podczas interwencji w mieszkaniu, w którym właśnie doszło do przemocy, były właściwe, poważnie traktujące sytuację i odzwierciedlające fakt, że akty przemocy postrzegane są przez państwo jako poważne naruszenie praw człowieka. Sposób reagowania państwa na przemoc domową powinien być kształtowany przez jasne stwierdzenie, kto jest sprawcą – przestępcą, a kto ofiarą. Państwowa reakcja musi być jednoznaczna, demonstrująca zwracanie się przeciwko sprawcy, a nie przeciwko ofierze czynu.

Konsekwencje prawne i społeczne przemocy w rodzinie powinien ponosić jej sprawca. Państwo nie powinno pozwalać na sytuację, w której sprawca przemocy zostaje w domu, a ofiara wraz z dziećmi ucieka przed nim, w obawie o własne zdrowie i życie, do rodziny, znajomych, do schroniska lub na dworzec. Powinno zapobiegać sytuacji, w której sprawca ogranicza ofierze możliwość korzystania ze wspólnej własności. Niedopuszczalne jest realizowanie praw konstytucyjnych przez jedną część społeczeństwa kosztem drugiej.

Konieczne jest więc udoskonalenie systemu prawnego, który zapewniałby nie tylko ściganie sprawców, ale również prawo ich ofiar do ochrony. Od dawna wskazywano na brak instytucji prawnych służących zapewnieniu bezpieczeństwa kobietom

i dzieciom – ofiarom przemocy w rodzinie, jako na podstawowy mankament polskiego systemu prawnego. Dotychczas w bardzo nielicznych przypadkach stosowano wobec sprawcy dozór policji z dodatkowym ograniczeniem swobody o zakaz naruszania nietykalności cielesnej ofiary – na podstawie art. 275 Kodeksu postępowania karnego.

Inicjatywy podejmowane dla przeciwdziałania przemocy w rodzinie, jak kampanie świadomościowe (np. „Dom to nie ring”), seminaria i konferencje oraz prawne instrumenty, tj. odpowiednie, wspomniane wyżej regulacje kodeksów, z pewnością przyczyniają się do zwiększenia wiedzy nt. tego zjawiska i jego zwalczania. Jednak doświadczenia, w szczególności osób bezpośrednio pracujących i zajmujących się dotkniętymi przemocą w rodzinie, wskazują, że mechanizmy te i działania nie są wystarczające, przede wszystkim zaś nie zapewniają ochrony ofiarom przemocy.

Projektowana regulacja była wzorowana na rozwiązaniach karnego ustawodawstwa austriackiego, którego reformę – w kierunku ochrony ofiar przemocy w rodzinie – przeprowadzono w roku 1997. Od tamtej pory corocznie policja austriacka wydaje sprawcom przemocy w rodzinie i innych bliskich związkach ponad 4 tysiące zakazów wstępu do mieszkania i prawie jedna trzecia ofiar zwraca się do sądu o wydanie postanowienia o zakazie wstępu, a sąd przychyła się do takiego wniosku, przez co istotnie poprawia się bezpieczeństwo ofiar.

Mechanizmy ochrony ofiar przemocy w bliskich związkach wprowadzono również w Niemczech, Włoszech, Lichtensteinie, Luksemburgu i Szwecji. W 2003 r. Parlament Węgierski zdecydował, że do końca marca 2004 r. będą trwały prace nad podobnym do austriackiego projektem ustawy. Również w Czechach od listopada 2003 r. trwają prace nad wprowadzeniem podobnych rozwiązań.

Ze względu na wagę społeczną problemu przemocy w rodzinie i potrzebę objęcia ochroną jej ofiar oraz interdyscyplinarny charakter rozwiązań, projektodawcy zdecydowali się na uregulowanie tych kwestii samodzielną regulacją. Powinno to spowodować lepsze zrozumienie zjawiska przemocy w rodzinie i innych bliskich związkach i stanowić dowód na szczególną wagę, jaką Rząd Rzeczypospolitej Polskiej przykłada do jego zwalczania.

Podstawowe założenia, na jakich opiera się niniejszy projekt to:

- 1) podkreślenie, że przemoc w rodzinie jest przestępstwem;

- 2) odpowiedzialność państwa za zapobieganie i karanie aktów przemocy w rodzinie;
- 3) odpowiedzialność sprawcy za popełnione przez niego czyny;
- 4) prawo ofiary do bezpieczeństwa.

Zgodnie z niniejszym projektem przez przemoc w rodzinie należy rozumieć zamierzone czyny, naruszające prawa lub dobra osobiste członka rodziny i powodujące u niego szkody fizyczne lub psychiczne.

Projekt podkreśla zobowiązania organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego do podejmowania działań zmierzających do przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także do inicjowania i wspierania przedsięwzięć mających na celu podnoszenie świadomości społecznej w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. W tym celu organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego mają współdziałać z organizacjami społecznymi oraz Kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na sprawców przemocy oraz podnoszenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Ustawa nie wprowadza jednak żadnych nowych zadań dla organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego. Podkreśla jedynie konieczność prowadzenia działań określonych już w innych aktach prawnych i dokumentach rządowych, jak w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (m.in. art. 70), ustawie z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (w szczególności art. 2 ust. 1 pkt 7, art. 4 ust. 1 pkt 2), w Krajowym Programie Działań na Rzecz Kobiet – II etap wdrożeniowy na lata 2003-2005. Ten ostatni dokument wskazuje zresztą na konieczność zabezpieczenia w budżetach organów środków finansowych na realizację zadań związanych z przeciwdziałaniem przemocy. Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie są więc realizowane przez organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego na zasadach określonych w przepisach o pomocy społecznej oraz o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Ponadto projekt ustawy przewiduje przyjęcie przez Radę Ministrów krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, który określi działania

podejmowane w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na sprawców przemocy oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie.

Projekt zakazuje osobom wykonującym władzę rodzicielską, opiekę lub pieczę nad małoletnim stosowania form karcenia naruszających godność osób małoletnich – uznając, że państwo powinno zapewnić szczególną ochronę tym, którzy ze względu na swoją bezradność i słabość sami nie mogą się bronić. Niedopuszczalne jest bicie dzieci przez ich rodziców i opiekunów, czyli przez osoby, od których są one całkowicie uzależnione i które mają obowiązek szczególnej dbałości, opieki i ochrony.

Konkretne zobowiązania zostają nałożone na osoby, których charakter zajęć oraz kontakty z ludźmi umożliwia powzięcie wiadomości o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny, w szczególności przestępstwa znęcania się. To ostatnie ścigane jest z urzędu, jednak w wielu przypadkach pozostaje nieujawnione, a w braku reakcji otoczenia ofiary nadal doświadczają przemocy. Stąd też ww. osoby, po powzięciu wiadomości o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym Policję lub prokuratora.

Jednymi z najistotniejszych postanowień projektu są te, mające na celu ochronę ofiary przemocy, przez ograniczenie swobody zachowania osoby używającej przemocy wobec osób bliskich oraz terapię sprawców.

Jeżeli zachodzą przesłanki do zastosowania tymczasowego aresztowania wobec oskarżonego o popełnienie przestępstwa z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, sąd może zamiast tymczasowego aresztowania zastosować dozór Policji pod warunkiem zobowiązania się oskarżonego do opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym w wyznaczonym przez sąd terminie i pobytu w określonym miejscu. Sprawcy można także nakazać powstrzymywanie się od kontaktu z pokrzywdzonym w określony sposób.

Ponadto projekt umożliwia sądowi, który wydaje orzeczenie o zawieszeniu wykonania kary za przestępstwo popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny, nałożenie na sprawcę obowiązku poddania się leczeniu, w szczególności odwykowemu lub rehabilitacyjnemu, albo oddziaływaniom

terapeutycznym lub uczestnictwu w programach edukacyjno-korekcyjnych. Z kolei sąd umarzając warunkowo postępowanie karne wobec sprawcy przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej wobec członka rodziny albo zawieszając wykonanie kary za takie przestępstwo, może orzec o obowiązku powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, a także od kontaktów z pokrzywdzonym lub innymi oznaczonymi osobami w określony sposób. Sąd określa wówczas sposób dopuszczalnego kontaktu skazanego z pokrzywdzonym lub może zakazać zbliżania się skazanego do pokrzywdzonego w określonych okolicznościach.

Przepisy projektu mają być stosowane odpowiednio do osób zajmujących wspólny lokal pomimo ustania albo unieważnienia małżeństwa.

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

Ustawa oddziałuje na osoby fizyczne – ofiary przemocy w rodzinie, wprowadzając mechanizmy ich ochrony. Oddziałuje także na sprawców przemocy, a także na przedstawicieli określonych grup zawodowych, czy wykonujących określone zajęcia, nakładając na nich konkretne zobowiązania. Umożliwia sądom wydawanie orzeczeń w celu ochrony ofiar przemocy.

Przedmiotowa regulacja przez zapewnienie ścigania sprawców przemocy oraz wprowadzenie mechanizmów ochrony ofiar przemocy wpłynie na zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej.

W ramach przeprowadzenia konsultacji projekt został wysłany do następujących podmiotów:

- Związek Miast Polskich, Związek Powiatów Polskich, Federacja Związków Gmin i Powiatów RP,
- Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego,
- Związek Nauczycielstwa Polskiego,
- Naczelna Izba Lekarska, Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych,
- Organizacja pozarządowe: Centrum Praw Kobiet, Liga Kobiet Polskich, Fundacja Dzieci Niczyje, Ogólnopolskie Pogotowie dla Ofiar Przemocy w Rodzinie Niebieska Linia, Stowarzyszenie Obrony przed Przemocą Victoria, Amnesty International.

Ponadto projekt został umieszczony na stronie internetowej Pełnomocnika Rządu ds. Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn oraz na portalu www.ngo.pl z prośbą o zgłaszanie do niego uwag.

Organizacje pozarządowe podkreślały w swoich opiniach pełne poparcie dla niniejszego projektu i z zadowoleniem odnotowywały próbę uregulowania przedmiotowych kwestii, w szczególności zapewnienia ochrony ofiarom przemocy w rodzinie i innych bliskich związkach (głównie Naczelna Izba Pielęgniarek i Położnych, Związek Nauczycielstwa Polskiego, Pogotowie „Niebieska Linia”,

Porozumienie „Otwarci”, Fundacja Pomocy Ofiarom Wypadków i Przemocy „Wsparcie”). Niektóre z nich proponowały wprowadzenie zmian w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, polegających na uznaniu przemocy w bliskich związkach za przesłankę do uzyskania rozwodu lub separacji oraz uzupełnienie prawa rodzinnego o takie przepisy, na mocy których sąd udzielałby rozwodu lub separacji na żądanie, jeżeli z wnioskiem o rozwiązanie małżeństwa lub z wnioskiem o separację wystąpiłby ten z małżonków, który padł ofiarą przemocy. W obecnym stanie prawnym, zdaniem organizacji zgłaszającej ten postulat, przemoc w rodzinie nie stanowi przesłanki do rozwodu, a niekiedy bywa wręcz przeszkodą w jego uzyskaniu. Jak przytaczała organizacja, znany jest przypadek orzeczenia, w którym sąd odmówił udzielenia rozwodu kobiecie maltretowanej i gwałconej przez męża, gdyż zdaniem sędziego oznaczało to, że między małżonkami nie nastąpił zupełny i trwały rozkład pożycia, będący jedyną przewidywaną przez Kodeks rodzinny i opiekuńczy przesłanką do rozwiązania małżeństwa. Organizacje postulowały także uzupełnienie projektu o przepis zobowiązujący Policję do zatrzymania osoby podejrzanej, jeżeli używając przemocy wobec osoby bliskiej posługiwała się bronią palną, nożem lub innym niebezpiecznym narzędziem.

Projektodawcy uwzględnili postulat (Ministerstwo Zdrowia, Pogotowie „Niebieska Linia”) uzupełnienia słowniczka ustawy o pojęcie przemocy w rodzinie. Niektóre organizacje postulowały, aby ustawa nakładała na wszystkie osoby, które dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec osoby małoletniej lub nieletniej pozostającej ze sprawcą w bliskim związku, obowiązek niezwłocznego powiadomienia o przestępstwie policji lub prokuratury (pod rygorem kary grzywny lub ograniczenia wolności). Projektodawcy pozostali jednak przy regulacji nakładającej ten obowiązek na określone osoby z racji wykonywanych przez nie zajęć.

Jeżeli zaś chodzi o uwagi zgłoszone przez organy administracji rządowej, to wiele z nich zawierało postulat wyraźnego wskazania zadań nałożonych na organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego. Uwagi te uwzględniono. W wyniku konferencji uzgodnieniowych oraz ustaleń w trybie roboczym uzupełniono projekt o przepis przewidujący przyjęcie przez Radę Ministrów krajowego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Ponadto, w projekcie wpisano – zgodnie ze

zgłoszonymi uwagami (Ministerstwo Zdrowia) obowiązek poddania się sprawcy specjalnej terapii adresowanej do sprawców przemocy.

Wiele kontrowersji wśród zgłaszających uwagi ministerstw oraz RCL i RCSS wzbudziła instytucja nakazu opuszczenia mieszkania, który wydawany byłby sprawcy przemocy. Zdaniem tych organów, jej zastosowanie wkracza w zakres konstytucyjnych praw i wolności. Ponadto, może się zdarzyć, że osoby pozbawione miejsca zamieszkania zwrócą się do stosownych instytucji o pomoc, co spowoduje skutki finansowe. Jak argumentowali projektodawcy, nakaz opuszczenia miejsca zamieszkania przez sprawcę przemocy nie pozbawiałby tej osoby żadnych praw, w tym prawa własności, a jedynie wprowadzałby ograniczenie jej przebywania w określonym miejscu. Podkreślenia wymaga, że wydawany byłby on osobie podejrzanej o popełnienie poważnego przestępstwa i służyłby ochronie osób pokrzywdzonych tym czynem. W związku z utrzymującymi się po konferencjach uzgodnieniowych rozbieżnościami w tym zakresie kontynuowano prace w trybie roboczym w grupie, w której skład weszli przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości, Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Rządowego Centrum Legislacji. W toku tych prac usunięto wszelkie rozbieżności, jak również uwzględniono uwagi zgłoszone przez Radę Legislacyjną.

Wprowadzane niniejszą ustawą zmiany nie będą miały wpływu na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki, a także na sytuację i rozwój regionalny. Nie spowodują również skutków finansowych dla budżetu państwa oraz budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Zgodnie z opinią wyrażoną przez Sekretarza KIE przedmiot regulacji niniejszej ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

URZĄD
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ

SEKRETARZ
KOMITETU INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ
SEKRETARZ STANU

Jarosław Pietras

Sekt.Min.JP-2732/04/DP/kr

Warszawa, dnia 22.12.2004 r.

Pan
Aleksander Proksa
Sekretarz Rady Ministrów

Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej projektu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, wyrażona na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 sierpnia 1996 r. o Komitecie Integracji Europejskiej (Dz. U. nr 106, poz. 494) przez Sekretarza Komitetu Integracji Europejskiej, Ministra Jarosława Pietrasa, działającego z upoważnienia Przewodniczącego Komitetu Integracji Europejskiej.

Jarosław Pietras

W związku z przedłożonym projektem ustawy (pismo nr RM-10-210-04) pozwalam sobie wyrazić następującą opinię:

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Z poważaniem,

J. Pietras

Do uprzejmej wiadomości:

Pani Magdalena Środa
Pełnomocnik Rządu ds.
Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn

GABINET
SEKRETARZA RADY MINISTRÓW

Tłoczono z polecenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej

Skierowano do druku 5 styczeń 2005 r.

Cena 0,84 zł + 22% VAT

